

85 16

...ка рукописного

Т. Г. ШЕВЧЕНКО

ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ

ДЕРЖАВНЕ ЛІТЕРАТУРНЕ ВИДАВНИЦТВО

Ш 31

БІБЛІОТЕКА МАЛОПИСЬМЕННОГО

Ш 379

Т. Г. ШЕВЧЕНКО

ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ

У, 8516
Т. Г. Шевченко
Вибрані поезії
1936

9158

БІБЛІОТЕКА
Станіславського
Університету
№ 8041

НБ ПНУС

8516

О. Д. О. В.
Ім. Леніна
ПЕРЕІНВЕНТАРИЗАЦІЯ
1937 р.
№ 1674

~~15.35к~~

ДЕРЖАВНЕ ЛІТЕРАТУРНЕ ВИДАВНИЦТВО
КИЇВ . 1936

З М І С Т

	Стор.
Садок вишневий коло хати	3
Н. Костомарову	4
П. С.	6
В неволі, в самоті немає	8
Якби ви знали, паничі	9
Я не нездужаю, нівроку...	12
Ой по горі ромен цвіте	13
Світе ясний! світе тихий!	14
Н. Я. Макарову	15

* * *

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть.
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають ідучи дівчата,
А матері вечерять ждуть.

Сем'я вечеря коло хати,
Вечірня зіронька встає.
Дочка вечерять подає,
А мати хоче научати,
Так соловейко не дає.

Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх,
Сама заснула коло їх.
Затихло все... Тільки дівчата
Та соловейко не затих.

Петербург, в казематі. 1847.

Н. КОСТОМАРОВУ

Веселе сонечко ховалось
В веселих хмарах весняних;
Гостей закованих своїх
Сердешним чаєм напували,
І часових переміняли,
Синємундирих часових.
І до дверей, на ключ замкнутих,
І до решотки на вікні
Привик я трохи... І мені
Не жаль було давно одбутих,
Давно похованих, забутих,
Моїх кровавих тяжких сльоз,—
А їх чимало розлилось
На марне поле! Хоч би рута,
А то нічого не зійшло!
І я згадав своє село...

Кого я там коли покинув?
І батько, й мати в домовині...
І жалем серце запеклось,
Що нікому мене згадати...
Дивлюсь: твоя, мій брате, мати
Чорніше чорної землі

Іде, з хреста неначе знята...
Молюся! господи, молюсь!
Хвалить тебе не перестану,
Що я ні з ким не поділю
Мою тюрму, мої кайдани!..

Петербург, в казематі. 1847. 19.V.

П. С.*

Не жаль на злого: коло його
І слава сторожем стоїть;
А жаль на доброго такого,
Що й славу може одурить.
І досі нудно, як згадаю
Готичеський** з часами дом,
Село обідране кругом;
І шапочку мужик знімає,
Як флаг побачить: значить, пан
У себе з причетом гуляють,
Оцей годований кабан!
Оце ледащо!—щирий пан,
Потомок гетьмана дурного,
І презавзятий патріот,
Та й христіанин ще до того!
У Київ їздить всякий год,
У світі ходить між панами,
І п'є горілку з мужиками,
І вольнодумствує в шинку—
Отут він весь, хоч надрюкуй!

* П. С.—Петро Скоропадський—поміщик на Чернігівщині.

** Готичеський — гостроверхий, збудований на зразок старовинних панських палаців Західної Європи.

Та ще в селі своїм дівчаток
Перебирає; та спроста
Таки своїх байстрят з десяток
У год подержить до хреста,—
Та й тільки ж то... Кругом паскуда!
Чому ж його не так зовуть?
Чому на його не плюють?
Чому не топчуть?! Люди, люди!
За шмат гнилої ковбаси
У вас хоч матір попроси,
То оддасте... Не жаль на його,
На п'яного Петра кривого,
А жаль великий на людей,
На тих юродивих дітей!..

Кос-Арал. 1848.

* * *

В неволі, в самоті немає,
Нема з ким серце поєднать;
То сам собі оце шукаю
Когось то, з ним щоб розмовлять.
Шукаю бога,—а нахожу
Таке, що цур йому й казать!
От що зробили з мене годи
Та безталання! Та ще й те,
Що літечко моє святе
Минуло хмарно, що немає
Ніже єдиного случаю,
Щоб до ладу було згадать.
А душу треба розважать,
Бо їй так хочеться, так просить
Хоч слова тихого... Не чуть!
І мов у полі сніг заносить
Неохолонувший ще труп.

Кос - Арал. 1848.

ЯКБИ ВИ ЗНАЛИ, ПАНИЧІ...

Якби ви знали, паничі,
Де люди плачуть живучи,
То ви б елегій* не творили
Та марне бога б не хвалили,
На наші сльози сміючись.

За що, не знаю, називають
Хатину в гаї тихим раєм?
Я в хаті мучився колись,
Мої там сльози пролились,
Найперші сльози! Я не знаю,
Чи єсть у бога люте зло,
Щоб у тій хаті не жило?
А хату раєм називають!

Не називаю її раєм
Тії хатиночки у гаї
Над чистим ставом, край села.
Мене там мати повила
І повиваючи співала,

* Елегія — вірш, проинятий сумовитим і лагідним настроєм. На такі вірші багата була поміщицька література, що в ній часто в соложавих фарбах зображувалося сільське життя.

Свою нудьгу переливала
В свою дитину... В тім гаю
У тій хатині, у раю,
Я бачив пекло... Там неволя,
Робота тяжкая—ніколи
І помолитись не дають.
Там матір добрую мою,
Ще молодую—у могилу
Нужда та праця положила.
Там батько, плачучи з дітьми
(А ми малі були і голі),
Не витерпів лихої долі,
Умер на панщині!.. А ми
Розлізлися межі людьми,
Мов мишенята. Я до школи
Носити воду школярам;
Брати на панщину ходили,
Поки лоби їм поголили!
А сестри... Сестри! Горе вам,
Мої голубки молодії!
Для кого в світі живете?
Ви в наймах вирости, чужії,
У наймах коси побіліють,
У наймах, сестри, й умрете!

Мені аж страшно, як згадаю
Оту хатину край села!
Такії, боже наш, діла
Ми творимо у нашім раї
На праведній твоїй землі!
Ми в раї пекло розвели,

А в тебе другого благаєм;
З братами тихо живемо,
Лани братами оремо,
І їх сльозами поливаєм.
А може, й те ще... Ні, не знаю,
А так здається—сам еси...
(Бо без твоєї, боже, волі
Ми б не нудились в раї голі!)
А може й сам на небеси
Смієшся, батечку, над нами,
Та, може, радишся з панами,
Як править миром?! Бо дивись:
Он гай зелений похилився;
А он зза гаю виглядає
Ставок, неначе полотно;
А верби геть понад ставом
Тихесенько собі купають
Зелені віти... Правда, рай?
А подивися, та спитай!
Що там твориться у тім раї!
Звичайне, радість та хвала
Тобі єдиному святому,
За дивнії твої діла...
Отим бо й ба! Хвали—нікому,
А кров, та сльози, та хула*—
Хула всьому! Ні, ні! Нічого
Нема святого на землі!..
Мені здається, що й самого
Тебе вже люди прокляли!

Оренбург. 1850.

* Хула — по-церковно-слав'янському осуд, прокляття.

Я НЕ НЕЗДУЖАЮ...

Я не нездужаю, нівроку,—
А щось такеє бачить око,
І серце жде чогось... Болить,
Болить і плаче, і не спить,
Мов негодована дитина.
Лихої, тяжкої години,
Мабуть, ти ждеш?

Добра не жди!

Не жди сподіваної волі—
Вона заснула: цар Микола*
Її приспав. А щоб збудить
Хиренну волю, треба миром,
Громадою обух сталить,
Та добре вигострить сокиру,
Та й заходиться вже будить!
А то проспить собі, небога,
До суду божого страшного!
А панство буде колихать,
Храми, палати мурувать,
Любить царя свого п'яного
Та візантійство** прославлять,
Та й більше, бачиться, нічого!

Петербург. 1858. 22.XI.

* Микола I, що був царем за життя Шевченка.

** Візантійство — самодержавний царський лад і церкву, що в Росії були побудовані подібно до ладу старовинної Візантійської держави.

* * *

Ой по горі ромен цвіте;
Долиною козак іде,
Та у журби питається:
Де та доля пишається?

Чи то в шинках з багачами?
Чи то в степах з чумаками?
Чи то в полі на роздоллі
З вітром віється по волі?

Не там, не там, друже-брате,
У дівчини, в чужій хаті,
У рушничку та в хустині
Захована в новій скрині.

Лихвин. 1859. 7.VI.

СВІТЕ ЯСНИЙ! СВІТЕ ТИХИЙ!

Світе ясний! Світе тихий!
Світе вольний, несповитий!
За що ж тебе, світе-брате,
В своїй добрій, теплій хаті
Оковано, омурано
(Премудрого одурено),
Багрянцями* закрито
І розп'ятієм** добито?
Не добито! Стрепенися!
Та над нами просвітіся!
Просвітіся!.. Будем, брате,
З багрянцїв онучі драти,
Люльки з кадил закуряти,
Явленними піч топити,
А кропилом будем, брате,
Нову хату вимітати!

Петербург. 1860. 27.VI.

* Багрянця — царське убрання.

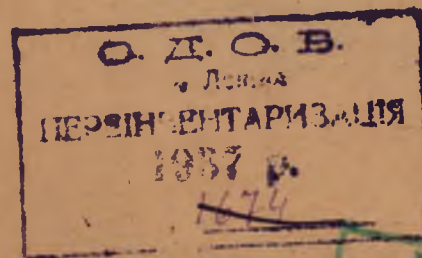
** Тобто релігією.

Н. Я. МАКАРОВУ

На пам'ять 14 вересня

Барвінок цвів і зеленів,
Слався, розстилався;
Та недосвіт перед світом
В садочок укрався.
Потоптав веселі квіти,
Побив... поморозив...
Шкода того барвіночка,—
Й недосвіта шкода!

Петербург. 1860. 14.IX.

Редактор Мик. Новицький. Техкерівник
С. Білокін. Коректор В. Вороніна

НБ ПНУС

8516

Друкарня ім. М. В. Фрунзе. Харків, Донець - Захар-
жевська, 6. Уповноваж. Головліту № 4453. Зам 008.
Тираж 70 000. 1 друк. арк.

Видання № 648. Пап. ф. 62 × 94 — 38 кг. 1/2 пап. арк.
В 1 пап. арк. 38.400 літ Здано в роботу 4-X-36 р.
Підписано до друку 19 XI-36 р.

7

Ціна 15 коп.

СПРАВА 35 КОЛ.

НБ ПНУС

8516